

**НОВІ ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ДЕКОРАТИВНОГО ПЕРСИКА
(*Primus mira* Koehne, *P. Davidiana* (earn) Franch., *P. k*)**

Л. Д. Комар-Темна, кандидат біологічних наук,
Нікітський ботанічний сад-Національний науковий центр

Вступ. Декоративний персик є цінною культурою для озеленення. Його вітчизняний сортимент, сформований внаслідок інтродукційних і селекційних робіт Нікітського ботанічного саду [1, 2], здебільшого ґрунтувався на вузькій генетичній основі *Persica vulgaris* Mill і мав потребу в урізноманітненості за ознаками квітки.

Мета роботи. Виведення нових сортів декоративного персика шляхом використання геноплазми сортів *P. vulgaris* з різним типом квітки, *P. mira* (Koehne) Koval, et Kostina і *Amygdalus communis* L.

Об'єкти і методи дослідження. Селекційний фонд декоративного персика створений на основі колекції диких видів, віддалених гібридів і декоративних форм *Persica* Mill.

Добір батьківських пар, техніку гібридизації, вирощування гібридного потомства, первинну селекційну і подальшу сортооцінку здійснювали за методиками для плодових культур НБС [3-10]. Морфологічний опис рослин проводили за методикою експертизи сортів персика на відмінність, однорідність і стабільність, класифікатором роду *Persica* Mill, доповненими НСБ для декоративних сортів [11, 12].

Результати та обговорення. У результаті багаторічних селекційних робіт було виведено сорти декоративного персика з напівповними і повними квітками. Від стандартних сортів Рутенія та Сольвейг, що є представниками груп напівповних і повних сортів, істотно відрізняються за габітусом, діаметром, формою і забарвленням квітки, числом пелюстків, термінами цвітіння, розширюють спектр цвітіння цієї групи і формову різноманітність по квітках, а також за біоекологічними показниками (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Характеристика нових перспективних сортів декоративного персика з напівповними квітками (2003-2007 рр.)

Господарсько-цінні властивості	Рівень вияву ознак				
	Рутенія (ст.)	Аве Марія	Колоколь-чики Восторга	Любава	Фея Зорі
Група за формою та виповненістю квітки	від дзвоникових до сплющенохризантемоподібних	блюднеподібні	чашо-подібні	сплющені, хризантемо-подібні	дзвонико-подібні
Колір квітки	пурпурно-рожевий	слабко-рожевий	слабко-рожевий	Пурпурно-рожевий	Інтенсивно-пурпурно-рожевий
*Сила цвітіння (бал)	9	9	9	8	8,5
Термін цвітіння	середній	середній	середній	середньо-ранній	середній
Тривалість цвітіння (дб)	22	20	18	20	20
Масове цвітіння (бал)	9	9	7	8,5	8
** Декоративність сорту (бал)	8,5	9,0	-	9,8	7
Висота рослини (см)	250	350-400	250	300-400	250
Стійкість проти хвороб (бал):					
- борошниста роса	7	5	5	7	7
- кучерявість листя	5	5	3	5	7
Стійкість до абіотичних чинників (бал):					
- посухостійкість	7	7	7	9	7
- зимостійкість	5	5	5	7	5

* - максимальна оцінка - 9 балів;

** - максимальна оцінка декоративності сорту - 10 балів.

Таблиця 2

Характеристика нових перспективних сортів декоративного персика з повними квітками (2000-2007 рр.)

Господарсько-цінні властивості	Рівень вияву ознак			
	Сольвейг (ст.)	Адалари в Снігу	Лебедине Озеро	Маніфік з Нікити
Група за формою та виповненістю квітки	хризантемоподібні	хризантемоподібні	хризантемоподібні	хризантемоподібні
Колір квітки	світло-пурпурно-рожевий	пістрявий	білий	пурпурно-червоний
*Сила цвітіння (бал)	8,5	8	8	9
Термін цвітіння	ранній	середній	середній	середній
Тривалість цвітіння (діб)	22	20	20	24
Масове цвітіння (бал)	9	9	8	9
** Декоративність сорту (бал)	9,92	10,0	10,0	9,6
Висота рослини (см)	250-300	150-200	200-250	200-250
Стійкість проти хвороб (бал):				
- борошниста роса	7	3	3	5
- кучерявість листя	7	3	3	3
Стійкість до абіотичних чинників (бал):				
- посухостійкість	9	9	9	9
- зимостійкість	3	5	5	3

*- максимальна оцінка - 9 балів;

** - максимальна оцінка декоративності сорту -10 балів.

Аве Марія (*Persica mira* (Koehne) Koval, et Kostina / *Persica vulgaris* Mill.). Автор зразка - Л. Д. Комар-Темна. Номер реєстрації - NBS 04509, 06.08.2007 р. Рік створення - 1996.

Квітки блюдцеподібної форми, діаметром до 50-52 мм, слабкорожевого кольору (у стандартного сорту Рутенія - перехідна

форма квітки від дзвонико- до сплющенохризантемоподібної, діаметром 40-45 мм, інтенсивнішого пурпурно-рожевого кольору), пелюстки частіше згорнуті човником (у Рутенія - плоскі чи згорнуті ложечкою). Цвіте дуже рясно із середини першої декади квітня. Елементи новизни: дерево високоросле (у стандартного сорту Рутенія - середньоросле); оригінальні, напівповні, достатньо великі квітки блюдцеподібної форми, слабкорожевого кольору, з елегантними пелюстками, згорнутими човником; середній термін квітвання; середня зимостійкість в умовах степової частини України і Криму, висока - південного узбережжя Криму.

Колокольчики Восторга (*Persica vulgaris* Mill.). Автори сортозразка - Л. Д. Комар-Темна, І. В. Крюкова. Номер реєстрації - NBS 01487, 18.06.2003 р. Рік створення - 1984.

Квітки маленькі (діаметром 25 мм), дзвоникоподібні, чашоподібної форми, пурпурно-рожеві; пелюстки маленькі, вузькі, овальні, сильно згорнуті човником, негофровані (у Рутенії - більшого розміру, широкоовальні, слабогофровані). Цвіте рясно з першої декади квітня.

Елементи новизни: оригінальні, напівповні квітки дзвоникоподібного типу (у колекції декоративного персика НБС є єдиним зразком з напівповними квітками дзвоникоподібного типу); донор дзвоникоподібного типу з напівповними квітками; середній термін цвітіння; середня зимостійкість в умовах степової частини, висока - Південного узбережжя Криму.

Любава (*Persica mira* (Koehne) Koval, et Kostina / *Persica vulgaris* Mill.). Автори зразка - Л.Д. Комар-Темна. Номер реєстрації - NBS 04508, 6.08.2007 р. Рік створення - 1996.

Квітки сплющені, хризантемоподібні, більшого діаметра (50-52 мм), ніж у Рутенії, пелюстки більшої довжини та ширини, широкооберненояцеподібної чи оберненояцеподібної форми, середньо чи сильно гофровані, у кількості 18-28 (у Рутенії - 15-17). Цвіте рясно з початку квітня.

Елементи новизни: дерево високоросле; оригінальні, напівповні, великі квітки сплющеної хризантемоподібної форми, пурпурно-рожевого кольору з широкооберненояцеподібними або оберненояцеподібними, гофрованими пелюстками; середньо-ранній термін цвітіння (у сорту Рутенія - середній); висока зимостійкість в умовах степової частини і південного узбережжя Криму (у стандарту середня).

Фея Зорі (*Persica vulgaris* Mill. / *Amygdalus communis* L.) Автор зразка - Л. Д. Комар-Темна. Номер реєстрації - NBS 04510, 6.08.2007 р. Рік створення - 1998.

Квітки невеликі (діаметром 35-40 мм), дзвоникоподібної форми, інтенсивнішого пурпурно-рожевого кольору, ніж у стандартного сорту Рутенія; пелюстки овальні, плоскі, в кількості 22. Цвіте рясно із середини першої декади квітня.

Елементи новизни: оригінальні, невеликі, напівповні квітки, дзвоникоподібної форми, інтенсивного пурпурно-рожевого кольору; середній термін цвітіння; висока стійкість проти хвороб; середня зимостійкість в умовах степової частини, висока - південного узбережжя Криму.

Адалари в Снігу (*Persica vulgaris* Mill.). Автори зразка - І. В. Крюкова, Л. Д. Комар-Темна. Номер реєстрації- NBS 01483. Рік створення - 1981.

Квітки хризантемоподібні, повні (30 пелюстків), строкаті (на білому фоні рожеві або червоні штрихи, зустрічаються окремі рожеві та червоні квітки), з овальними чи оберненояйцеподібними пелюстками (вони коротші та ширші, ніж у стандартного сорту Сольвейг, у останнього пелюстки широкояйцеподібні, довші- та ширші). Цвіте дуже рясно з першої декади квітня.

Елементи новизни: оригінальні повні квітки унікального строкатого забарвлення, хризантемоподібної форми з овальними чи оберненояйцеподібними пелюстками; середній термін цвітіння (у Сольвейг - ранній); середня зимостійкість в умовах степової частини (у стандарту - слабка), висока - південного узбережжя Криму.

Лебедине озеро (*Persica vulgaris* Mill.). Автори зразка - І. В. Крюкова, Л. Д. Комар-Темна. Номер реєстрації - UNS 20063. Рік створення - 1981.

Квітки хризантемоподібні, повні (38 пелюсток), білого кольору з овальними пелюстками (вони коротші і вужчі, ніж у стандарту Сольвейг). Цвіте рясно з другої половини 1-ї декади квітня.

Елементи новизни: оригінальні повні квітки білого кольору, хризантемоподібної форми з овальними пелюстками; середній термін цвітіння; середня зимостійкість в умовах степової частини, висока - південного узбережжя Криму.

Маніфік з Нікіти (*Persica vulgaris* Mill.). Автори зразка – І. В. Крюкова, Л. Д. Комар-Темна. Номер реєстрації - NBS 04511, 6.08.2007 р. Рік створення - 1982.

Квітки пурпурно-червоного кольору з 37-45 овальними чи оберненояйцеподібними пелюстками (у стандартного сорту Сольвейг - світло-пурпурно-рожеві), антоціанове забарвлення квітконосного пагону наявне (у Сольвейг - наявне). Цвіте дуже рясно з кінця першої декади квітня.

Елементи новизни: оригінальні, великі, повні, пурпурно-червоні квітки хризантемоподібної форми; середній термін цвітіння; висока зимостійкість в умовах південного узбережжя Криму.

Висновки. Нові перспективні сорти декоративного персика є оригінальний матеріал, що істотно відрізняється від наявних сортів. Вони обіймають свою нішу в різноманітності сортів декоративного персика і можуть бути впроваджені при озелененні Півдня України, а також використанні в селекційних програмах.

Використана література:

1. Крюкова, И. В. Методические рекомендации по подбору и выращиванию декоративных косточковых плодовых в Крыму. / И. В. Крюкова, В. П. Орехова - Ялта, 1985. - 40 с.

2. Темная, Л. Д. Биологические особенности декоративных видов и форм подсемейства *Prunoideae* Foske и перспективы использования их в условиях Крыма: Дис. ... канд. биол. наук: 03.00.05. - Ялта, 1989. - 250 с.

- Интенсификация селекции плодовых культур // Тр. Никит, ботан. Сада / под. ред. В. К. Смыкова, А. И. Лищука. - 1999. - Т. 118. - С. 3-129.

3. Комар-Темная, Л. Д. Селекция декоративных персиков. / Л. Д. Комар-Темная // Тр. Никит, ботан. сада. - 1999. - Т. 118. - С. 29-39.

4. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / под ред. Г. А. Лобанова. - Мичуринск, 1973. - 495 с.

5. Программа и методика селекции плодовых, ягодных и орехоплодных культур / под ред. Г. А. Лобанова. - Мичуринск, 1980. - 529 с.

6. Программа и методика селекции плодовых, ягодных и орехоплодных культур. - Орел, 1995. - 503 с.

8/ Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / под ред. Е. Н. Седова и Т. П. Огольцовой. - Орел, 1999. - 606 с.

9. Темная, Л. Д. Особенности селекции декоративных персиков: метод, рекомендации по селекции персика / под ред. В. К. Смыкова / Л. Д. Темная. - М.: ВАСХНИЛ, 1990. - С. 45-47.

10. Темная, Л. Д. К селекционной оценке декоративных признаков персика. / Л. Д. Темная // Бюл. Никит, ботан. сада. - 1996. - Вып. 75. - С. 33-36.

11. Методика проведения экспертизы сортів персика на відмінність, однорідність, стабільність. - К., 2000. - С. 59-67.

12. Широкий унифицированный классификатор СЭВ рода *Persica* Mill. / Научно-технический совет стран-членов СЭВ, ВИР им. 1-И. И. Вавилова; сост.: И. М. Хлопцева, Н. И. Шарова, В. А. Корнейчук. - Л., 1988. - 48 с.

УДК: 635.9:582.711.713:631.526.3

Комар-Темна Л.Д. Нові перспективні сорти декоративного персика (*Prunus mira* Koehne. *P. Davidiana* (carr.) Franch., *P. k*) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. ~ № 6. - С. 102-108.

Наведено характеристику морфологічних і господарських ознак нових перспективних сортів декоративного персика селекції Пікітського ботанічного саду. Сорти виведені в результаті використання геноплазми сортів *Persica vulgaris* Mill, з різним типом квітки, *P. mira* (Koehne) Koval, et Kostina і *Amygdalus communis* L. Вони відрізняються високою декоративністю в період квітучання і за біоекологічними показниками.

Ключові слова: персик декоративний, показники біоекологічні, ознаки морфологічні, групи за виповненістю квітки.

УДК: 635.9:582.711.713:631.526.3

Комар-Темная Л.Д. Новые перспективные сорта декоративного персика (*Prunus mira* Koehne. *P. Davidiana* (carr.) Franch., *P. k*) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 102-108.

Представлена характеристика морфологических и хозяйственно-ценных признаков новых перспективных сортов декоративного персика селекции Никитского ботанического сада. Сорта выведены в результате использования геноплазмы сортов *Persica vulgaris* Mill, с различным типом цветка, *P. mira* (Koehne) Koval, et Kostina и *Amygdalus communis* L. Они отличаются высокой декоративностью в период цветения и биоэкологическими показателями.

УДК: 635.9:582.711.713:631.526.3

Комар-Тюомная Л. The new perspective ornamental peach varieties (*Prunus mira* Koehne. *P. Davidiana* (carr.) Franch., *P. k*) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. ~ № 6. - С. 102-108.

Morphological and cultivation value characteristics description of new perspective ornamental peach varieties bred in Nikita Botanical Gardens has been given. The varieties were bred as a result of using genoplasm *Persica vulgaris* Mill, varieties with different type of flower, *P. mira* (Koehne) Koval, et Kostina and *Amygdalus communis* L. They differ in high ornamental idices in flowering period and in bioecological indexes.